

NEODVISNOST

Izhaja tedensko — Velja po pošti dostavljen: na mesec
Din 6.—, za tujino na mesec Din 10.— — Oglasi po tarifi

Tednik za vsa javna vprašanja

Uredništvo in uprava: Maribor, Ulica 10. oktobra — Telefon
26-16 — Rač. pošne hran. 17.160 — Rokopisov ne vračamo

Nobena moč tega sveta, pa če bi se zvezala
tudi s peklo, ne more obdržati v podreje-
nosti izobraženega, plemenitega in pogumne-
ga naroda.
T. G. Masaryk.

Dr. V. Kukovec:

»Slovenska opozicija, na plan!«

Ko sem te dni hodil po ljubljanskem Tivoliju in so me opozorili na ožgane tramove sokolskega paviljona ob robu našega največjega mesta, me je kot Slovenca prevzel čut sramu. Kdorkoli je to storil, ni storil Slovencem usluge pred kulturnim svetom.

Ko sem čital o spopadu pri Prihovi, kjer je radi podobnih političnih strasti tekla kri bivših in sedanjih vladinorcev, me je obšlo ogorčenje in stud. Vesel in srečen sem bil, da se nam v vseh zadnjih letih, kar se udeležuje naša slovenska opozicija, ni moglo očitati nobenih takih sirovosti, čeprav imamo stokrat težje pogoje za javno uveljavljanje.

Umazano perilo Slovencev, ki se je tako žalostno pralo pred vsem svetom v narodni skupščini, je moralo v Beogradu vzbuditi vtis, da tem Slovencem še vedno predobro gre...

O važnih resolucijah, ki jih je naša kmečko-delavska opozicija 4. julija v Ljubljani sprejela o potrebi prerojenja političnega življenja, so pisali stvarno in pritrudilo v beograjski »Politiki« in v zagreb. »Hrvatskem dnevniku«. Tudi najstarejši opozicijski šef g. Aca Stanojević mi je svojeručno napisal pismo, v katerem se zahvaljuje za pozornost slovenske opozicije, ki mu je poslala resolucijo.

Oba »vodilna« slovenska dnevnika, ki prelivata polovnjake črnila, da se med seboj kregata in grdita, sta sklepe slovenske opozicije zamolčala, čeprav se tičejo življenjskih vprašanj slovenskega naroda in njegovega blagostanja. Mnogo večjo resnost so pokazali združeni delavci in obrtniki v Trbovljah, ki so s 60 podpisani 1. julija sporočili: »Mi pristaši ljudskega gibanja smo zelo zainteresirani na slovenski samoupravi in pozdravljamo ta korak ter predlagamo, da se ta program, preden se osvoji, da v vlogi in pretres vsem delovnim slojem slovenskega naroda, da se z njim seznanijo in se nismo ali kakorkoli izjavijo, ali ustreza njihovim potrebam in zahtevam. Ta program naj bi se pretresel in mi imamo v Vas popolno zaupanje, da zastavite vse sile, da se ta program pokaže slovenskemu ljudstvu v pravi luči.« Podobno pismo z 250 podpisani so mi že pred nekaj meseci pisali z Jesenic. V zadnji številki »Neodvisnosti« objavljena resolucija 74 mladih slovenskih intelektualcev v Zagrebu pa izjavlja, da verujejo v slovensko kmečko-delavsko gibanje, ki bo v okviru državnega političnega življenja zaveznik vseh progresivnih ljudskih zahtev, pred vsem pa sobojevnik kmečko-demokratske koalicije in srbske združene opozicije. Če bi se ustanovilo posebno kmečko-gibanje, bi moralo imeti le ta namen, da oiači in utrdi slovensko skupno kmečko-delavsko gibanje.

Vse to so dejstva, ki bi jih naj upoštevali tudi prijatelji, ki se borijo za demokracijo po socialističnem programu. Njihovo vodstvo bi nam v tem slučaju ne smelo pisati, da nas ni več, če nam trenutne prilike prinašajo težave v organizaciji. ZA VSE DELE OPOZICIJE. KI JE DOBRE VOLJE, JE DELA DOVOLJ.

Za slovensko opozicijo je veliko zadoščenje, da stojita oba voditelja kmečko-demokratske koalicije dr. V. Maček in A. Pribičević trdno kakor zid in da moreta, računajoč z velikimi množicami naroda, ki stoje za njima, izjaviti, da ne igra nobene vloge čas, ki bo še pretekel do zmage njihovih in vseh pravičnih zahtev v naši državi. Prav tako

Gibanje delovnih množic

Porazne posledice svetovnega klanja, ki so se pokazale zlasti v gospodarstvu in še danes vklepajo vso duševnost človekovo, so zajele in ogrožajo vse sloje od kapitalističnih vrhov do navadnega poljskega delavca in viničarja. Mogočnega gesla francoske revolucije »Enakost, bratstvo in svoboda«, ki je zlomilo fevdalizem (tlačanstvo) in njegov družabni red, se je krilatice »svoboda« izrabljala in se še izrablja danes do skrajnosti. Pojem »človek« je izginil. Zavladal je pojem »svoboda«: pravico imaš pridobivati bogastva zemlje kakor veš in znaš, z vsemi sredstvi. »Enakost« in »bratstvo« izginjata med narodi in sta danes samo še zasmehovana pojma. Kapitalizem je »svobodo« oblekel v oblačilo svobodnega neomejenega izkoriščanja prirodnih bogastev z mogočnimi pridobitvami tehnike in mizerno plačanimi človekovimi silami.

Hitro po svetovni vojni, po takozvanem »denarnem dežju«, ko celo kmet ni vedel, kam bi z denarjem, pa se je zgodilo nekaj tako poraznega, da se ljudje niti zavedati niso mogli, odkod je prišlo in kako je nastalo gorje. Na vsem svetu se je pojavila armada brezposelnih. Iz tal so se vzeli mogočni karteli in družbe. V njihove blagajne so čez noč izginili milijoni in ljudstva so bila oropana — denarja. S krvavimi žulji prisluženi prihranki so skopneli v tresorjih bank. Nastala je doba obupavanja in dvomov. Stranke so vstajale, se prepirale in umirale. Človek ni več zaupal človeku. Postal je človek človeku volk. Sovraštvo je prepojilo svet, čeprav je neprestano v cerkvah in doma molil: »Odpusti nam naše dolge, kakor jim mi odpuščamo.« Nastala je doba splošne negotovosti. Duhovi so klonili, zverinski nagoni so se budili v ljudeh, ustvarjeni po »božji podobi in z neumrjočo dušo«. Vlade so se menjavale. Druga drugi je očitala korupcijo, ki je, kakor še nikdar v zgodovini, bujno cvetela. Na vrhove so prišli dvomljivi ljudje. Prenehali so človek. Glad je zavladal v deželi. Ljudje so umirali od glada, kapital pa je koval ob njihovih umirajočih telesih milijonske dobičke, in jih kuje še danes. Ljudje umirajo še danes od glada. Da pa bi kapital ne izgubil ničesar, še danes uničujejo prirodna bogastva milijonskih vrednosti.

Delovni človek se ni zavedal krivice, ki se je zbrala nad njegovo glavo. Zaslužjen po kapitalu in brez moči si ni znal pomagati. Kmetje so se zbirali pod zastavo tistih, ki so jih izkoriščali v svoje dobičkanosne namene. Delavci so se med seboj prepirali in pretepali, kdo je bolj razredno zaveden, kdo bolj pravilno funkcionar in voditelj je večja baraba. ltd. ... Bil je kaos duhov, zmešnjava idej in pojmov življenja.

Tudi danes ni nič boljše. Vendar pa se je pričelo svetliti v glavah naših kmetov, naših delavcev. Naši kmetje in delavci so začeli počasi misliti. Mladina dorašča in stopa na plan. Njen vpliv v domači hiši rodi posledice. Duh in misel sta se pričela uveljavljati. Kmet in delavec že mislita s svojo glavo in izpričujeta, da ne bo-

sta več samo kimala in čakala nato, kar jima bo Bog dal.

V viharju vsemogočnega kolebanja in popuščanja v poplavih raznih gesel in načrtov je zlasti zavedno delavstvo, skromna peščica sicer, neomahljivo in uporno pričelo graditi zgradbo ljudske skupnosti. Naše delavstvo je bilo prvo, ki je položilo temeljni kamen tej skupnosti in to mu moramo častno priznati.

Na tem temeljnem kamnu je pričela zlasti dorašča generacija in vse iskrene demokratične sile graditi stavbo kmečko-delavskega gibanja, vzbujajoč zavest, da sta prav delavec in kmet tisti stroj v kapitalističnih rokah, ki čara bogastva, sama pa gladujeta in da je le v skupnem in složnem boju edina rešitev in pomoč iz kaosa zmed in brezmejnega izkoriščanja.

Spčetka počasi in skoraj nevidno se je pojavljala vstajajoča misel in prepričanje, da je potrebno vsemu delovnemu ljudstvu, ki živi danes od dela svojih rok in razuma, stopiti v skupno falango in uveljaviti geslo francoske revolucije: »Bratstvo, enakost in svoboda«. Prepričani smo, da delavstvo v vseh industrijskih in drugih slovenskih krajih ne spremlja tega gibanja samo s simpatijami, ampak da v njem tudi aktivno sodeluje. To nam izpričujejo številni dopisi, ki jih prejema naše vodstvo in naše uredništvo vsak dan. Če se danes umikajo posamezni voditelji, ne morejo ti slučajni ločiti skupnosti delovnega ljudstva, ki bo v odločilnem trenutku prevzelo svojo usodo v lastne roke. Danes se čistijo le vrhovi, odmirajo vsi oni, ki so že zdavnaj postali odvisni na narodnem telesu.

Vrtinec izpopolnjevanja v neverjetno popolnost in mogočnost današnje tehnike pa bosta brezpogojno zlomila današnji kapitalistični sistem, pa naj se ta sistem še tako upira in naj fabricira še kakršnekoli fašizme. Zgodilo se bo, kakor nas zgodovina uči: Pod težo krivice je padel fevdalizem (tlačanstvo), pod težo krivice se bo zrušil kapitalizem. In zgodovina ne vara. Neizbežna je ta resnica, kajti človeški rod se hitreje množi kakor pa izumira, stroji nadomeščajo na tisoče in tisoče rok, a človek, dokler živi, mora imeti kruh. Kako si bo človek služil kruh, če bo stroj nadomeščal človeka, če bo ves dobiček stroja tekel v tresorje nekaj stotin kapitalističnih koncernov in družb. V tej zmedi produkcije dobrin pa ne bo smel, ne bo mogel in ne bo hotel delovni človek, predvsem kmet in delavec, umreti od glada, trpeti in biti suženjsko pokoren. Temu je priča kmečko-delavsko gibanje in zama je ves posmeh in omalovaževanje. In ko bo napočil ugoden trenutek, se bo to gibanje pojavilo v vsej svoji stvarnosti.

Vsi, ki se znajte po tovarnah, v rudnikih, v obratih, v gozdovih, na splavih, na progah in cestah, v vinogradih, na njivah in travnikih, v hribih in dolinah, vseposod v pisarnah, vsi, ki so vam roke žuljave, mišice od dela nabrekle, možgani samozavestni, vsi v vrste takega mladega socialnega gibanja, vsi v to delavsko-kmečko gibanje, da bomo kot orkan izrekli svojo voljo in ustvarili novega človeka in novo življenje.

Slovenski narod si bo pisal svojo sodbo sam, ne frak mu je ne bo in ne talar.

Ivan Cankar.

nas mora veseliti, da prihaja te dni tudi srbska zemljoradniška stranka za srbsko demokratsko stranko, in da obe priznavata Hrvatom in Slovencem njihovo pravico do samovladja v bodoči ureditvi države. Le v govoru dr. Korošca v Slovenjgradcu ne najdemo ničesar o stališču njegove stranke k temu vprašanju, ki mu drugi politiki iste stranke v Beogradu izrecno nasprotujejo.

»Jutro« pa v nedeljskem uvodniku listemersko obžaluje, da še ni sloge v

združeni opoziciji. Že na prvi pogled se vidi, kako si »Jutro« to vlogo predstavlja in želi.

Zato kličem vsej slovenski opoziciji: Ne prezri teh pojavov! Zdrami se! Zbiraj se! Med zahtevami, ki so postavljene v Ljubljani, je prva: SPLOŠNA, TAJNA IN ENAKA VOLILNA PRAVICA, KI NAM JE NE PRIVOŠČITA NOBENA IZMED OBEH VLADNIH STRANK, BIVŠA IN SEDANJA, V SLOVENIJI, KER SE JE OBE BOJITA.

»Nočemo, da bi bili socialno berači, ker hočemo, da bodi naš kruh najprej za to tu, da nas nasiti! (Neodvisnost, št. 12.)

Kratek odgovor »Delavski politiki«

»Delavska politika« očita prav meni vidovdansko ustavo, kakor da bi bilo nedosledno, če sem sodeloval pri sestavi njenega načrta in glasoval za ustavo. S temi očitki mi dela krivico, ker smo vsi Slovenci, ki smo bili takrat v narodnem predstavništvu, po dogovorjenem ključu slovenskih strank, ljudske, demokratske in socialistične sodelovali pri načrtu vidovdanske ustave, torej tudi socialni demokrati.

Narodi v naši državi so obupali nad centralistično ureditvijo šele po slabih izkušnjah, kar sem ob vsaki priliki javno poudaril. Naglasil sem to dejstvo tudi na svojem predavanju mladim slovenskim intelektualcem v Zagrebu in je moje predavanje v glavnih obrisih objavila tudi zadnja »Neodvisnost«. Pokojni Svetozar Pribičević sam, ki je poleg dr. Mačka v kmečko-demokratski koaliciji in pozneje v pregnanstvu najzaslužnejše zastopal zahtevo po notranji preureditvi države, je ob priliki sestave zadnjega organizacijskega načrta pisal svojim prijateljem, da bo šele v daljnji bodočnosti možna sprememba razmer v toliko, da bodo narodi zopet pripravljeni razpravljati o enotni ureditvi države, zaenkrat pa so narodi obupali nad centralizmom in zahtevajo preureditev države na individualni podlagi.

To je torej zgodovinski razvoj narodne volje in ni govora o kakšni nedoslednosti na strani kmečko-demokratske koalicije, katere odbornik sem že 10 let. Kot posebno ironijo uvodnika v »Delavski politiki« naj omenim, da je sodeloval pri ustavnem načrtu, in da je vodilni odbornik kmečko-demokratske koalicije tudi dr. Hinko Krizman, katerega citat navaja uvodničar v podkrepitev svojega napada na mojo osebo.

Zakon o zaščiti države pa je mnogo mlajšega datuma, kakor je bila doba mojega delovanja v Beogradu.

O kakšnem diktatorskem listu »Jugoslovanu« meni sploh ni ničesar znanega. Zato tudi nisem mogel nikoli odobravati pisanje tega lista.

Ko je bil leta 1930. pri »Orlu« sklican sestanek, ki sta se ga udeležila Milan Srškić in Švrlljuga, sem ob tej priliki v svojem govoru le protestiral proti poudarku, da bi imelo to, kar se je zgodilo, kaj skupnega z demokracijo. Takrat mi je »Politika« podtaknila neresnico, da bi bil jaz priznal demokratičnost režima. To mi je potrdil celo Svetozar Pribičević v svojem pismu, ki je takrat živel v Parizu.

Če so gospodoma Petejanu in Erženu zaupniki slovenskega kmečko-delavskega gibanja odgovorili v resoluciji dne 13. junija t. l. na njuno odpovedno pismo in njuno trditev neobstoja kmečko-delavskega gibanja z očitkom centralističnih in unitarističnih nagibov, je bila moja dolžnost, da sem njima zaupno sporočil odgovor, da bi bila poučena o razpoloženju zaupnikov gibanja, ne pa zato, da bi ga obešala na veliki zvon in se o njem razpisovala v »Delavski politiki«. Moji prijatelji in jaz smo bili pripravljene v interesu socialističnega delavstva o tem molčati.

Če je v zadnjih tednih v razpravah o našem javnem življenju bilo izrečenih ali napisanih nekaj kritičnih opazk z obeh strani, četudi očitno krivično in nepravilno na moj račun s strani »Delavske politike«, ne more to razvoju naših političnih razmer nič škodovati. Pritoževati pa se more najmanj tisti, ki je začel.

V Mariboru, 15. julija 1937.

Dr. Vekoslav Kukovec.

Naročite »Neodvisnost«

Pred odločitvijo v Španiji

Zatirano špansko delovno ljudstvo se bori in krvavi za svoje pravice. Proti sovražniku je nastopilo enotno in skupno. Čim dalje traja državljanska vojna, tem vidnejši so njeni vzroki. Vodja nemškega fašizma Hitler je pred kratkim jasno in glasno dejal, da potrebuje Nemčija železno rudo in želi zato zmago fašističnemu generalu Francu v Španiji. Neko glasilo italijanskega fašizma pa je odkrito zapisalo, da fašistična Italija v španski državljanski vojni ni neutralna, da se bori in da mora zmagati. Pohlep Nemčije in Italije po španski zemlji je na dlani. Fašizem ji grozi z razkosanjem, in kdo ve, če se ne bodo uresničili njegovi načrti in kaj se bo zgodilo potem? Ali bo Evropa ostala mirna? Kdo lahko prerokuje, da bo španska državljanska vojna končala za »zeleno mizo« ali pa bo njen konec na krvavih poljanah.

Fašistična Italija in Nemčija pošiljata dan za dnem izdatno pomoč generalu Francu. Angleški listi poročajo, da se je te dni izkrcalo 4—5000 nemških vojakov, oboroženih od pet do glave. Kruppove tvornice v Nemčiji ne prodajajo orožja in municije samo Nemcem, ampak tudi španski vladi, in sicer preko Danske. Še bolj kakor Nemčija pa se je zavzela za špansko državljansko vojno Italija, ki kriči v svet, da bo zmaga generala Franca njena zmaga. Mussolini sam je izjavil, da ne more radi zapletenosti odpoklicati svojih čet iz Španije, ker je potrebno, da spregovore poslednjo in odločilno besedo italijanski topovi.

Tvornice orožja v Aostii delajo dan in noč. Dan in noč nakladajo orožje in municijo v luki Gaerti. Prelivanje krvi še ne bo tako kmalu konec. Italija proglašuje, v španski vojni padle vojake, za »mučenike fašizma« in spretno skriva resnično število mrtvih.

Nervoznost Italije in Nemčije rase, ker se je od 27 držav v odboru za nevmešavanje 22 držav izjavilo proti italijansko-nemškemu predlogu in sicer proti temu, da bi se priznali obe vojskujoči se stranki v Španiji, in da bi se uknila morska kontrola. Ukinitvev morske kontrole bi pomenila še izdatnejšo pomoč generalu Francu, ker se kontrola na kopnem vrši samo ob francoski meji in ker Portugalska ni pristala na kontrolo. Namesto spre-

jetja omenjenih predlogov, za katere so poleg Italije in Nemčije glasovale Madžarska, Portugalska in Albanija, mrzlično povečuje svojo mornarico Anglija v Sredozemskem morju, v Londonu pa se vrše diplomatski razgovori, ki jim prisostvuje v prvi vrsti Van Zeeland, ki se je pravkar vrnil iz Rooseveltove Amerike. Francov tisk hujska na eni strani proti Angliji in grozi napasti Gibraltar, ter od tam pregnati Angleže, na drugi strani pa pošilja Franco Angležem rudo. General Franco dobiva municijo celo iz Poljske, ki mu jo prevažajo pod norveško zastavo. V Biskajskem zalivu pa je zajel francosko ladjo, ki je bila namenjena v Santander po španske begunce, ki jih nad 400 tisoč čaka na evakuacijo.

V mednarodni politiki dviga fašizem vedno višje svojo glavo, demokratične sile mirujejo, Španija pa krvavi. Nemški topovi obstreljujejo Madrid. Vladine čete zadnje dni uspešno odbijajo fašistične napade. Celotno izkrcavanje baskijsko moštvo se junaško upira Francovemu prodiranju proti Santanderu, ki je bolj utrjen, kakor je bil Bilbao. Fašistični tanki in modernorožena pehota se vali preko trupel mrtvih asturskih rudarjev, ki so padli v bojih za svobodo. Fašistični sili v bran pa se je postavila reorganizirana baskijska armada s 65.000 mož, ki bo za ceno ljudske krvi branila zadnji košček baskijske zemlje.

V splošnem opazimo v Španiji mrzlično pripravljenost tujih in domačih čet generala Franca, da bi se čimprej končala vojna v njihovo korist, in da bi se ne zavlekla do zime, kar bi utegnilo imeti slabe posledice za Francovo armado. Vrši se pripravljenost in koncentracija zračnih, kopnih in morskoh sil za trojni sočasni napad na Madrid, Santander in Almerijo. Po vseh znakih sodeč, grozi Španiji krvava vihra, na katero se pripravlja tudi španska vlada, da bo očuvala svojo zemljo in narod pred pohlepom tujih in domačih sovražnikov.

Evropska demokratična javnost je prepričana, da bodo krive eventualnega španskega poraza zapadne demokratične sile radi njihove neodločnosti v španskem krvavem problemu. Značilne so izjave španskega zunanega ministra, ki je dejal: »Čprav nas zapuste vse demokratične

države, bo Španski narod sam do poslednje kaplje krvi nadaljeval boj proti upornikom in njihovim pomagačem. Sveta dolžnost španskega naroda ni samo, da se bori za svojo neodvisnost in svobodo, ampak je njegova dolžnost, da si prizadeva za ceno svoje krvi zaustavi, če ne že preprečiti, svetovno katastrofo, ki preti Evropi po morebitni zmagi fašizma nad ljudsko demokracijo.« Znani italijanski politik Ferrero, ki živi v pregnanstvu, pa je mnenja, da bo za Abesinijo in Španijo žrtev zavojevalnega fašističnega pohlepa Egipt. Vsekakor slabi zgledi za skorajšnjo mirno in boljše bodočnost, če bo španski narod po tako dolgotrajnem in strašnem krvavljenju na koncu premagan.

Sodeč po dosednji odpornosti in junaštvu, pa španski narod ne bo premagan. Pri obleganju Bilbaoa je v zadnjih 2 in pol mesecih izgubil general Franco 22.000 mož, na aragonskem bojišču je v pripravljenosti 200.000 mož oboroženih vladnih čet. Evropski fašistični tisk je zagnal velik krik, ker sta predsednik španske vlade Negrin in zunanji minister Girál obiskala Pariz in ker je Francija odprla svoje meje. Španskega naroda pa se ne loteva malodušje niti ob dejstvu, da kapital podpira generala Franca, ne loteva se ga omahljivost ob molku zapadne demokracije, niti po vseh dosedanjih brezuspešnih diplomatskih razgovorih o njegovem problemu. Španski narod veruje v svojo moč, veruje v skupnost španskega ljudstva in je prepričan, da mora zmagati nad krivicom, če tudi bodo do končne zmage preleteli še potoki nedolžne ljudske krvi.

Vihar ogorčenja v vseh fašističnih in napol fašističnih državah je povzročila francoska odpoved kontrole na španski meji, čeprav ostane meja po sporazumu o nevmešavanju še nadalje zaprta. Francija se je za ta korak odločila zato, ker je kontrola sicer preprečevala, da bi dobivala zakonita valencijska vlada pomoč od zunaj, ni pa mogla preprečiti, da bi razne države po mili volji ne podpirale upornikov, kajti za špansko-portugalsko mejo ta kontrola ni veljala.

Politična kronika

Na daljnem vzhodu. Da bi svetovni fašizem mogel dovoljno razbremeniti zločinski upor generala Franca v Španiji, je zanetil požar na Kitajskem z izzivanjem s strani japonskih vojakov. Japonska je takoj po prvih incidentih zagrozila z vojno, če Kitajska 1.) ne odpokliče svojih čet iz Lukančioja, ki je bil doslej v kitajski posesti; 2.) če ne kaznuje častnikov, ki naj bi baje bili odgovorni za incidente; 3.) če ne onemogoči vsake protijaponske propagande in 4.) če ne izvede ostrih protikomunističnih ukrepov. Ker Kitajska tem zahtevam ni mogla ugoditi, je japonska imperialistična vojska napadla Peking. Bila pa je odbita in premagana, ker ni računala s tem, da se je tokrat vkljub vsem dozvedno ne remostljivim oviram združil celoten kitajski narod, da brani svojo svobodo.

Po padcu demokrata Titulesca, ki je uvidel potrebo, da se Romunija približa Sovjetski zvezi, je romunska država kretila pod vplivom denarja iz rajha odločno na desno. V tem znamenju je te dni sklenila tudi protiboljševiško zvezo s Poljsko, ki je znana nasprotnica sovjetov. Pogodba je važna v toliko, ker preprečuje prehod sovjetske vojske na češko ozemlje, če bi nemški fašizem napadel Č. S. R. S tem je ta pogodba storila svetovni reakciji nedvomno veliko uslugo.

Berlin, ki spretno izrablja neenotnost demokratičnih držav in politično krizo, v katero je svet zabredel vsled španskega in kitajskega požara, je zagrozil Dunaju, da bo dal svojim somišljenikom in organiziranim fašističnim celicam v Avstriji popolno svobodo v borbi proti sedanjemu režimu v primeru, če Dunaj ne bo sprejel v vlado 4 pristašev nemškega fašizma in če ne bo priznal generala Franca za zakonitega poglavarja Španije.

Po osnovanju nemške ljudske fronte je te dni sledila fuzija obeh italijanskih antifašističnih pokretov »Giustizia e liberta« in »Azione repubblicana e socialista«. Tako sta oba naroda, ki jih že teži fašistični jarem, spoznala nujno potrebo po združitvi vseh demokratičnih sil v enotno fronto, če hočejo uspešno kljubovati zaslužnemu svojega ljudstva.

Na kongresu francoske socialistične stranke v Marseillu je z ozirom na vprašanje sodelovanja socialistov v Chautempsovi vladi nastal spor, ki je našel izraza v treh različnih resolucijah. Malleaux je v debati opozoril, da je socialistična stranka v škripcih in da bi njen izstop iz ljudske fronte pomenil veliko izgubo za stranko samo. Med drugim je rekel doslovno: »Ni res, da bi izstop socialistov iz vlade pomenil razpad ljudske fronte, narobe, to bi jo še celo rešilo.« — Vendar pa je obveljala razsodna Blumova resolucija, po kateri ostanejo socialisti v vladi z 19 proti 13 glasovi. Kajti kriza vlade ljudske fronte, četudi ne socialistično dovolj dosledne, bi utegnila biti v današnjem napetem položaju silno nevarna za Francijo in vso svetovno demokracijo.

Da bi omajala zaupanje v demokracijo, sta naša največja lista prinesla po raznih fašističnih agencijah senzacionalno vest, da so pričele angleške banke zalagati upornika Franca za milijardnimi posojili in da angleška demokracija ta ukrep tolerira. Zanimivo je, da je »Slovenec«, ki se vedno baha z dobrimi zvezami, prinesel to vest kot uvodni članek, čeprav jo je »Daly Herald« že en dan prej — demontiral. Kajti res je, da je City odločno zavrnila moledujoče upornika in s tem seveda užalila vso svetovno reakcijo.

Nedavno je nemški poslanik rekel na angleški skupščini: »Nacisti goje proti vam Britancem skoro metafizično mrznjo, ker priznavate in plačujete voditelja opozicije, mesto da bi ga ubili.« Vedeti je treba, da smatrajo nacisti predstavnike demokratičnih institucij za večje sovražnike, nego boljševice. (Ceps.)

»Češka Almeria« bi povzročila evropsko vojno, pravi angleški list »Spectator«. Ob priliki velike časopisne kampanje, ki jo je dvignilo nemško časopisje radi aretacije nacističnega agenta, nemškega državljana Bruna Weigla v Pragi, se je angleški list »Spectator« za Č. S. R. prav toplo zavzel. Povdarjal je, da Nemčija ne bi mogla nekaznovano poseči v samostojnost Češko-slovaške, kakor je to storila v Španiji, ko je bombardirala Almerijo.

Našim naročnikom! Ljudski glas o slovenskem kmečko-delavskem gibanju

Vkljub pismenim obvestilom o zaostanku naročnine in vkljub opozorilom v listu mnogi naročniki niso izpolnili svoje dolžnosti in še niso poravnali naročnine.

Ponovno pozivamo tem potom vse naročnike, ki so v zaostanku z naročnino za mesec junij, maj in kateri tudi za april in marec, naj nam naročnino brez odlašanja takoj nakažejo. Opozarjamo, da nima naš list nobenih posebnih dohodkov in da ga ne podpira nobena kapitalistična skupina. Obstoj mu zagotavljajo zgolj njegovi vesti in redno plačujoči naročniki.

Naši naročniki naj si zapomnijo, da je naročnina naš edini vir dohodkov in da z nerednim plačevanjem ogrožajo obstoj lista, upravi pa povzročajo nepotrebne stroške.

Ne odlašajte z nakazilom naročnine! Storite takoj Vašo dolžnost do Vašega lista!

Opozarjamo naše naročnike, ki nam zaostankov naročnine ne bodo poravnali takoj po prejemu te številke lista, da bomo vsem brez izjeme list ustavili, zaostanke naročnine pa izterjali na drug način.

Ugotovili smo nadalje, da se godijo ponekod nerednosti pri dostavi lista. Prosimo naročnike, naj javijo vsak primer nerednosti domačim poštam ali pa upravi našega lista.

Tudi opozarjamo naročnike, da je s 1. julijem t. l. potrebno frankirati navadne dopisnice z znamko za 1 Din. Potrebno je torej doplačati še znamko za 25 par.

Uprava »NEODVISNOSTI«.

»A kaj ti misliš o složenju državi? Ja mislim, da tako je složiti državo, nego je teško složiti političare.«

(»Politika« 4. VII. 1937.)

Značilne in resnične so gornje besede za našo dobo. Narod trpi in gospodarsko propada, obupuje in proklinja — a politiki se love za »pike« in »vejice« pri zeleni mizi. »Znate li, bračo, šta je demokracija?« »Znamo, ali još bolje znamo šta nije!« (Politika 6. VII. 1937.) Da mi boljše vemo, kaj ni demokracija, kajti ko bi gospodje politiki tako občutili na lastni koži »kaj ni demokracija«, kot to občutimo mi.

Naš tisk — naše orožje!

Gospodje politiki, ki ste odstopili od kmečko-delavskega gibanja, pojdite med ljudstvo, narod in učite složnosti in razumevanja za potrebe malega človeka. Opažite ljudstvo, ko nastane požar na vasi in videli boste, kako odpovedo vsi pred sodki. Pozabljeno je sovraštvo, osebne ambicije, vsak zagrabi in pomaga — rešiti slovensko vas...

Kje ste danes vi, ki ste napisali na vaš prapor: »Za demokracijo in zboljšanje socialnega položaja malega človeka?« Ali je ljudstvo z vami? Ste vprašali narod, če soglašja z vašim sklepom? Če bi to sto-

rili in vprašali ljudstvo, bi odpoved izostala! Vem, da se danes povsod pojavlja nalezljiva bolezen, da »narodni voditelji« sklepajo o narodni volji brez njegove vednosti in soglasja. Zapomnite si pa, da je kmečko-delavsko gibanje gibanje, ki ga nujno narekuje propast malega človeka, propast naše slovenske vasi in našega delavskega življa. Kmečko-delavsko gibanje ne bo uničil noben politik, ker je gibanje klic in težnja po rešitvi naše vasi, našega delavstva, da je kmečko-delavsko gibanje »conditio sine qua non« (brezpogojna potreba) za naš življenjski obstanek.

Program za to gibanje ni nastal v mestu za zeleno mizo, ožarjeno od električnih žarnic, temveč je vznikel v zapuščenih in propadajočih kmečkih domovih, zatohlih, razdrapanih in prenatrpanih delavskih barakah. Program kmečko-delavskega gibanja ni tiskan na papirju — natisnjen je v srcih izmučenih, izkoriščanih in propadajočih telesih našega delavstva, v srcih raztrganih, bednih, po vsakdanjem kruhu vpijočih delavskih otrok, porojen v molitvi in proklinjanju propadajoče družine malega kmeta, stebra naše slovenske vasi. Napisan je v srcih tisočev in tisočev brezposelnih ročnih in duševnih delavcev. Program za naše gibanje je sestavilo kruto in brezobzirno realno življenje, a kumovala mu je beda, gospodarska propast, težnja po samoohranitvi in boj za naš življenjski obstanek, ker hočemo tudi mi živeti življenje, ki bo vredno življenja.

Član bivše socialistične stranke.

Storimo našo dolžnost do našega lista in nakažimo takoj naročnino!

Merilo kulture naroda je tisk. Ali ste že član zadruga »Slovenski tisk«?

† Franc Jerovšek

Velikega gromovnika Zevsa ni več. Poslednji svojega rodu, rodu tistih starih profesorjev, ki so živeli z vsako svojo mislijo, z vsem svojim bitjem le v šoli in za šolo, je umrl. Tiho se je poslovil, kakor tisti klasični modrijan, ki gre zadovoljen iz življenja, kakor gost od pojedine, kjer se je do sita najedel, a si ni obtežil želodca.

Z njim je umrl mož, ki si je nabral bajno bogastvo duha, govoril nešteto jezikov, č u t i l in živel klasično antiko, s katere klasičnim merilom je sodil življenje. Imel je v sebi tako trdno in jasno

misel, da nikoli ni zadvomil in je našel do vsakega dogodka svoje stališče. Šel je z nečuvno natančnostjo vsaki stvari do dna in sovražil polovičarstvo. (Še napol odprtih oken ni trpel.)

Štirideset let je učil na mariborski gimnaziji, tisočem je razlagal večno živega duha antike, generacije so šle skozi njegove roke.

Vsaka njegova beseda je nosila pečat neuklonljive osebnosti, katere sled v dušah njegovih učencev ne bo zamrla.

J. A. D.

sproži v spor in prepir. Ko pa ujamejo še zadnji up puntarskih ujetnikov — Gregoriča napetost uplame. Župnikova molitev: »Odpušti mi, ker ljubim pravične in sovražim krivične«, in poslednji zvoki puntarske pesmi zaključujejo tragedijo.

Ze navedeno priča, da je tragedija vse-skozi živa in dramatično napeta. Na igravce in na režiserja pa stavi velike zahteve. Če bo našla res umetniški oder, ne more zgrešiti učinka.

Knjigi je dodano besedilo puntarske pesmi, ki jo je spesnil z močnim vživetjem v dobo in ljudi Mile Klopčič na napev stare nemške puntarske pesmi. Lesorezi iz tistega časa so dobro izbrani in že pri čitanju pomagajo čitatelju do živga predstavljenja.

Jaroslav Dolar.

Naš tisk - naše orožje

V počastitev 140-letnice slovenskega tiska, ko so Vodnikove »Novice« zagledale beli dan, in da bi slovensko ljudstvo dobilo pravi ljudski tisk je bila ustanovljena v Mariboru zadruga »SLOVENSKI TISK«, ki je bila pod števil. Zadr. V 112. registrirana pri okrožnem kot trgovskem sodišču v Mariboru. Poleg drugega je namen zadruga tudi gospodarsko podpreti naše glasilo, pomagati mu, da se vsebinsko poveča in da postane že v doglednem času dnevnik. Zadruga kot najbolj demokratična oblika bo pa tudi porok, da se naše slovensko ljudsko glasilo ne bo moglo nikdar izneveriti svojemu programu.

Naš tisk je naše orožje! Za oveljavljanje naših načel in našega slovenskega, demokratičnega, socialnega in progresivnega programa nam je tisk nujno potreben. Zato je dolžnost vseh, ki prisegajo na ta, v sedanjih političnih razmerah edino mogoč program, dolžnost vseh, ki so neomahljivi borci za slovensko kulturno, gospodarsko in politično samostojnost v okviru jugoslovanske državne skupnosti, dolžnost vseh ki cenijo narod in njegove interese nad korumpirano slovensko politiko, ki so borci za ljudsko demokracijo in ki stremijo po novem socialnem človeku, da

pristopijo

kot zadružniki k zadrugi »SLOVENSKI TISK« v Mariboru.

Do danes je pristopilo k zadrugi že 530 članov, med njimi mnogo takih, ki so podpisali po več deležev. Zato ne pomišljajte in ne odlašajte! Podpišite še danes pristopno izjavo, ki smo vam jo poslali, in nam jo pošljite. Kdor nima pristopne izjave, naj piše na naslov: Zadruga »SLOVENSKI TISK« r. z. z. o. z. v Mariboru.

Uvažujte: TISK JE NAŠE NAJMOČNEJŠE OROŽJE!

NOVICE

Podonavske države se pripravljajo na skupno delo. Donava naj bi bila gospodarska vez. Za Beogradom, ki je deloma že zgradil svoje pristanišče, sledi sedaj Budimpešta, ki ga namerava zgraditi za potrebe vse srednje Evrope.

V ministrstvih se bo osnoval odbor, ki bo skrbel za to, da se bo vsako ministrstvo pečalo samo s svojim resorom. Izgleda, da bodo ministrstva brez portfelja odpravljena.

Podonavje je bilo vsa leta sem v gospodarskem pogledu prepuščeno samemu sebi, odnosno izkoriščanju velesil. Z njim so se igrale posamezne države po mili volji. Danes pa stopa vedno bolj podonavski problem v ospredje. Ministri, bankirji, zastopniki velikih gospodarskih podjetij si kar podajajo kljuge pri vseh šestih podonavskih državah. Je to posledica interesa, ki ga kaže sedaj Anglija za te države, čeprav je bila skoro 20 let napram njim nezaupna. Prav tako je tudi Francija postala v tem pogledu pozornejša. Obe državi stremita za tem, da se podonavske države gospodarsko povežejo in osamosvoje na podlagi skupnega gospodarskega interesa.

Nemčija se na noben način ne namerava odpovedati svojim zahtevam po kolonijah. Tega nam ne dokazujejo le članki, ki v raznih revijah in magazinih slavijo dobo, ko je imela Nemčija tudi možnost, da je zatirala druge narode in na njih račun živela, ampak predvsem govori nemških voditeljev, čeprav so včasih iz strahu pred Anglijo pohlevni in miroljubni kakor ovčice. Na zadnjem kongresu mednarodne trgovske zbornice v Berlinu sta govorila Göring in Schacht o »upravičenih in nujnih kolonialnih željah« in o »skrivici, da enemu narodu padajo surovine (iz katerih pridelujejo industrijske pridelke) v krilo od Boga samega, dočim jih mora drugi drago umetno pridelovati. Da bi jih mogli tudi kupiti, na to Nemci, ki hočejo biti pred vojno samostojni in od vseh drugih neodvisni, sploh ne mislijo.

Leningrajska opera je kot zadnje letošnje premiero uprizorila Ciskovo opero »Oklopnača Potemkin«. Kot libreto so služile znane epizode na tej oklopnači, ki je igrala tako pomembno vlogo v ruski revoluciji. Nekatere prizore z množicami in zborje je leningrajska kritika prav posebno pohvalila. (Ceps).

Delavski obzornik

Dr. I. Š.: O »nedotakljivih temeljih«

Resolucija Strokovne komisije z dne 23. V. t. l., ki sta jo objavila »Ljudski glas« in »Delavska politika«, je vzbudila ogorčenje. Strokovni list »Delavec«, ki je uradno glasilo Strokovne komisije, je namreč dne 15. p. m. objavil sestavek »Temelji so nedotakljivi«. Napisal ga je neki F. S. Sestavek brani resolucijo in pravi, da je bila za njo nujno potreba, ker so neki pripadniki strokovnega gibanja, ki se zgrinja v Sloveniji pod Strokovno komisijo, načeli temelje tega gibanja, zastrupljali vodnjake, razdvajali in terorizirali gibanje ali, kakor pravi F. S., pokret.

Pisec F. S. spoznava, da niso samo »trockistovske sile tiste, ki hočejo razkrojiti vse pozitivne sile človeštva, primešavajo se še druge, ki imajo svoj izvor čisto izven delavskega pokreta, ki so pa spoznale, da je baš delavski pokret v vsakem narodu in v vsaki državi tista pozitivna sila, ki se še po svoji naravi upre vsakemu mračnjaštvu in to do poslednjega moža in poslednjega diha«. Iz vsega spleta piščevega članka je mogoče sklepati samo tako, da misli pisec na tem mestu osebe, ki so se — najsi niso ročni delavci — pridružile delavskemu gibanju, bodisi iz lastnega nagiba, bodisi od delavstva samega pritegnjene. Mimogrede nastane zaradi tega zanimivo vprašanje piščeve osebnosti, kajti kratica »F. S.« govori za osebo, ki je ekonomski uradnik Pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani, torej natančno toliko ročni delavec kot kak odvetnik. Te osebe so baje s svojo primesjo zavedle nekaj članov delavskih organizacij, o katerih sicer ni prav ugotovljeno, ali so služili »takim silam« zavestno, toda dovolj je, da so služili nezavestno, nehoti in celo čisto »slučajno«. Tako bi imeli dvojno izhodišče, zaradi katerih je pozvala Strokovna komisija ukrepe, katerih »sila udarca je bila presenetljivo močna« in katerih bistveni pomen v osebnem oziru je izključitev nekaterih članov s predsednikom Strokovne komisije samim vred. Obe izhodišči, ki ju pisec najde, pa sta izrazito političnega značaja, kar nas zaradi tega preseneča, ker je znano, da hoče veljati Strokovna komisija za strokovno. Obramba njenega ravnanja po pisca in piščevih razlogih je zato zelo poučna.

Trockisti v svetovski Rusiji, Franciji in Španiji so politično gibanje. Gestapo je nemška tajna policija, torej politična ustanova, francoska socialistična stranka je z vodstvom vred celo politična stranka in tiste sile, ki imajo »svoj izvor čisto izven delavskega pokreta«, morejo z delavstvom sodelovati gotovo predvsem na političnem, kulturnem in gospodarskem področju, le podrejeno na strokovnem! Iz obrambe pisca F. S. v korist

ravnania Strokovne komisije sledi torej nujno in že s kar najmanjšo dialektiko spoznanje, da so bili neki člani izključeni iz delavskih organizacij in odstranjeni iz Strokovne komisije, ker so se poslužili svoje pravice zasebnosti in politično delovali v smeri, ki uspešnemu in sposobnemu vodstvu delavskih strokovnih organizacij, namreč Strokovni komisiji, ni bila všeč. Na ta način je pa F. S. dokončno potrdil splošni sum, ki zveni iz resolucije Strokovne komisije, in ji odvzel zadnji ostanek morebiti doslej domnevane upravičenosti. Zato mu sme biti delavstvo prav hvaležno.

Pisec F. S. trdi, da je prijatelj demokratičnega duha, kresanja misli, da je nasprotnik brezdušne discipline, vendar odobrava kot »moško besedo« resolucijo, češ, da je bilo dovolj »opominov, prijateljskih odsvetov in vseh mogočih poskusov, da se s pametnimi argumenti prepreči škodljivo razdvajanje in teroriziranje pokreta«. Po njegovem mnenju so bile »zadete osnove našega pokreta«, te pa so nedotakljivi temelji. Mi smo zgoraj dokazali, da je bil osnovni glas »moške besede« politično uglasen. Iz tega bi sledilo, da spada med nedotakljive temelje delavskega strokovnega gibanja — politika. To pa bodo zanikali brez vsakega dvoma vsi, ki so v uspešnem in sposobnem vodstvu Strokovne komisije. In mi se bomo s tem strinjali. Politika onih, ki so po svoji poklicni pripadnosti člani katerega strokovnega gibanja, tega gibanja čisto nič ne briga. In vendar priteguje F. S. politične razloge za obrambo resolucije! To pomeni, da se pregreši zoper temelje vsak, ki ne vodi tiste politike, ki jo vodijo kot politiki oni, ki so slučajno tudi v vodstvu Strokovne komisije. Kdor se tako pregreši, ta se izključ iz — strokovnega gibanja. Ali je tako prav? Da, to je bil pravi razlog decimiranja naj-sposobnejših borcev v delavskem gibanju, samih delavcev, ročnih delavcev ali iz ročnih delavcev razvzviših se voditeljev strokovnega gibanja.

Kdor pa vodi tisto politiko, tisto pravo, od zgoraj zaželeno, tisti je pravi mož, tako pravi, da sme biti po svojem poklicu tudi »čisto izven delavskega pokreta«, je lahko ekonom socialne ustanove, je lahko odvetnik, je lahko magistranski uradnik, uradnik delavske zbornice, okrožnega urada, urednik lista, profesor, vse je lahko: samo v politiki ne sme biti samostojen. Dovolj, sklenimo: gorje delavskemu gibanju, strokovnemu, političnemu, kulturnemu in gospodarskemu, v katerem se proglašajo za nedotakljive temelje neukonosti, ki jih je vsak vreden in zaveden delavski bореc dolžan pobijati, uničevati, odpravljati.

Naša kultura

Bratko Kreft: Velika puntarija

Dramska kronika iz l. 1573. v petih dejanjih. Izdala »Slovenska matica« v Ljubljani.

In če že išče kje slovenska narodna samozavest opore v preteklosti, jo mora najti v kmečkih puntarijih 15. in 16. stoletja. Kdor govori, da naš narod nima v daljni preteklosti svoje zgodovine, je slep in laže, kajti s ponosom se lahko sklicujemo, da so tista naša zgodovina — slovenski kmečki upori. Tudi herojstvo je v njih, večje in veličastnejše, ko vse srednjeveško viteštvo, kar ga je bilo v naših krajih (Str. 20).

V nizu barvitih, živo razgibanih, tesno zgnetenih, do zadnje sprostitve napetih prizorov je zajel pisatelj množico človeških usod, katerih vsaka bi zadostovala za posebno dramo, oziroma tragedijo. Vsak izmed teh kmečkih junakov živi svoje lastno grenko in veselo, umerjeno in viharno življenje, dokler jih vseh skupaj ne poveže in strne borba in poraz puntarijev v eno samo trpeče in krvaveče telo. Tu ni glavnih in stranskih junakov, vsak tudi najeznatnejši med njimi je za razplet tragedije važen in pomenben. Tesno drug ob drugem živijo, kakor kamenje

v potoku zadevajo drug ob drugega in se brusijo v bolečinah. Na primer trdi, pošteni Gubeč, njegova hči Mara in njen fant Mogačič. Ali osorni, v nešteti bojih prekaljeni, upornik in vojak Gregorič s svojo lahkoživo ženo; nesrečni Pasanec, ki je ubil sina svoje žene, ko je zvedel, da je Tahijev; tih luteranec in puntarski bobnar Matkalič, izdajalec Šajnovič, puntarski župnik Babič ter med gospodo: uglajeni diplomat škof Draškovič, stari prekanjeni luteranski Tah, zastopnik vojujoče se cerkve kanonik Martinič, Erdđijevka in sploh vsa pisana družba — vse vidi človek kakor žive pred seboj.

Dejanje, ki se sprva med razgovori in spori upornikov le počasi izmotava, se z vestjo župnika Babiča, da je sabor proglasil kmete za veleizdajalce, nagloma požene naprej do zanosne proglasitve upora z molitvijo in zvonjenjem. Združitev nasprotnikov za obrambo svojih koristi, da slutiti hud konec, posebno, ko se v naslednjem kaže vsa needinost in izdajstvo med uporniki. Tu se dejanje naglo dvigne do vrhunca v bitki in porazu upornikov. (Prizor, ki bo pač za vsakega režiserja prav posebno trd oreh). Posnemanje in oponašanje mučenih kmetov, s čimer si gospoda preganja dolgčas, se nenadoma

Prišel bo čas, ko se bodo zlati gradovi majali. Cankar.

